

BIBELHISTORIA. I det världsberömda Johannesklostret på Patmos sitter en lärdd äldre herre och minns sin ungdoms studiekamrat från Finland. – En fin man, som sedermera blev ärkebiskop hos er. Han lärde mig att man måste följa lagen, även när det gäller trafikregler, berättar teologen Melianos Mathaios.

Patmos – Uppenbarelsen

TEXT OCH FOTO: SÖREN VIKTORSSON

Vår bil från hamnstaden Skala slingrar sig sakta men säkert upp för kullen mot huvudstaden Chora och det kloster som fått namn av Johannes Teologen. Enligt ortodox tradition är det han som är författare till Uppenbarelseboken.

Redan efter några minuter åker vi förbi den välskyttade Apokalypsgrottan i vilken Johannes kring år 95 e.kr. ska ha dikterat uppenbarelsen för sin lärjunge Prochoros, på inspiration av självaste Kristus.

Efter ytterligare några få minuter är vi framme vid klostret, en imponerande byggnad grundad 1088 av den Helige Christodoulos.

– Kalimera! hälsar **Melianos Mathaios** och bjuder in oss till klostrets nya bibliotek.

Vår inbjudan är en ynnest vi beviljats tack vare den grekiska skulpturen

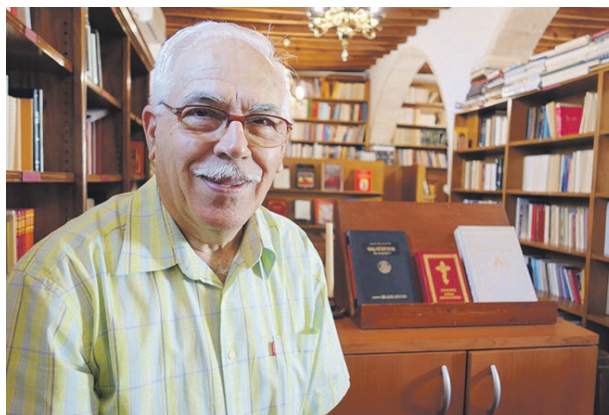
Athena Kargsten som sedan decennier är deltidboende på ön med sin riks-svenske man **Sven-Olof**.

Vår värd Melianos Mathaios är – har vi redan förstätt – en mycket känd samt respekterad personlighet på Patmos och var dess borgmästare åren 1999–2002. Han är född på ön som endast har cirka 3 000 invånare och tog sin studentexamen vid det religiösa gymnasiet Patmias Ekklesiastiki Scholi (Patmos kyrkliga skola).

– Efter militärtjänsten flyttade jag sedan till Thessaloniki för att studera teologi vid universitetet. Det är lustigt, i samband med ert besök går mina tankar till min dåtida studiekamrat från Finland.

Vi blir naturligtvis nyfikna och på en lapp skriver han för oss; Archiepiskopos Finlandias O Ioannis Rine (Ärkebiskopen av Finland Ioannis Rine).

En sökning i efterhand visar att det rör sig om **Wilho Reino Rinne** (1923–

MELIANOS MATCHAOIS är teolog bosatt på ön Patmos.

2010). Han var ärkebiskop för den ortodoxa kyrkan i Finland från 1986 till 2001 och under åren 1966–1968 student vid teologiska fakulteten i Thessaloniki, där han 1971 disputerade med en avhandling författad på grekiska.

– Jag har ett särskilt minne av hur vi

två en gång var på väg hem till våra studentrum. I Grekland korsar man ofta gatan litet härs och tvärs, men han tog då och visade mig hur man använder övergångsstället.

– Det blev en stor läxa för mig. Att man ska följa lagen även i sådana här sammanhang, berättar Melianos Mathaios och skrattar gott samt en smula generat åt minnet.

Efter teologistudierna återvände han till Patmos och tjänstgjorde, med avbrott för åren som borgmästare, vid samma kyrkliga gymnasium som han själv en gång varit elev på och som grundades redan år 1713.

– Numera är jag pensionär och jobbar ideellt här på Nya biblioteket. Jag är mycket intresserad av klostrets, öns och patriarkatets historia. Men jag kommer att dö innan jag ens hunnit gå igenom en bråkdel av alla de böcker vi har här.

På frågan om hur han som lärdd teolog, och den grekisk-ortodoxa kyrkan som

Olika bud om bokens ursprung

Hur ser en finländsk bibelforskare på Uppenbarelseboken och på vem som skrev den? Frågan går till Kari Syreeni som är professor i Nya testamentlig exegetik vid Åbo Akademi.

– Det enda vi vet om Uppenbarelseboken är att författaren och visionären heter Johannes. Kyrkliga traditionen talar om två viktiga kristna vid namn Johannes i Efesos, båda är begravda där.

– Den ene var son till Sebedaios, en av de första lärjungarna och om vilken det sades att han var ”den som Jesus älskade”. Den andre skulle vara presbyter, en lokal kristen ledare, och då kan man tänka på Johannesbrevets författare.

– Men Uppenbarelseboken är knappast skriven av evangelisten eller brevens avsändare, språket och stilen är annorlunda för att inte tala om innehållet och teologin.

Stämmer dateringen av Uppenbarelsens tillkomst år 95 e.kr. och att den skulle ha diktats i en grotta?

– Man brukar tala om romerske kejsaren Domitianus förföljelse på 90-talet efter Kristus, det är mycket möjligt och i alla fall mer sannolikt än Neros tid på 60-talet. Huruvida den är nedtecknad i en grotta vågar jag inte spekulera i.

Hur kan man tolka bokens budskap?

– Uppenbarelseboken är kanske den mest ”politiska” skriften i NT: Man måste välja mellan kejsaren och Kristus. Ur detta perspektiv kan sägas att den uppmanar, liksom Apg 5:29, till att ”lyda Gud mer än människor.” Paulus i Rom 13 var av annan åsikt, men så var situationen också en annan.

På vilket sätt?

– Uppenbarelseboken reflekterar en förföljelsesituation där man upplevde att myndigheterna, till och med det romerska imperiet, var fientliga. Paulus tid på 50-talet var lugnare.

Uppenbarelsebokens innehåll är ju bitvis drastiskt. I vilken mån är den relevant för dagens kristenhet?

– Hos bland andra amerikanska evangelikaler, Jehovas vittnen och adventister anses den väldigt relevant. På sina håll har Uppenbarelseboken många ivriga tolkare. Men också i en vidare bemärkelse är boken en inspirationskälla för både utopier och dystopier.

Är det en bok vi som kristna bör studera?

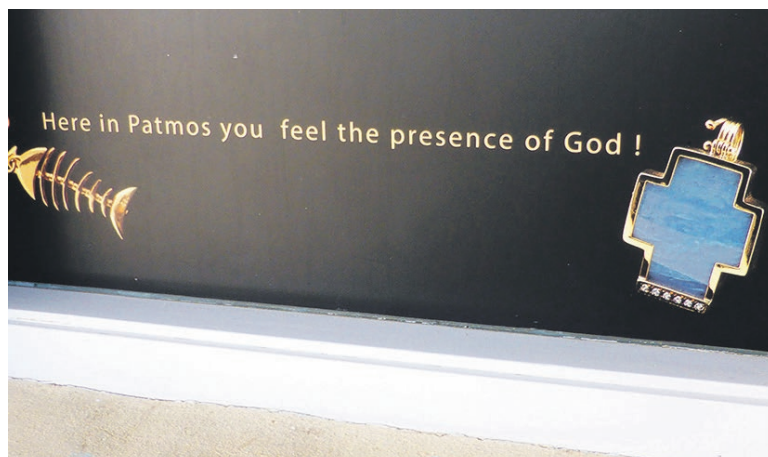
– Läs gärna Uppenbarelseboken, men akta dig för dess ”hatprat”! Världen har många fler färger än svart och vitt.

Vill du utveckla vad du menar med hatprat?

– Motståndarna beskrivs ju ofta som icke-människor, djur, bestar – något som är typiskt för modernt hat-tal. Också allegorin om ”Babyloniska horan” är motbudande.

ATT PATMOS är ett populärt resmål för kristna från världens alla hörn märks i utbudet i affärerna vid promenadstråken.

Uppenbarelsebokens vagga

helhet, ser på frågan om vem som författat Uppenbarelseboken eller Apokalypsen svarar Melianos Mathaios:

– Det är en stor fråga. Men det råder inget tvivel om att det är samma person som skrev ett av de fyra evangelierna och som var ”Den lärjunge som Jesus älskade”.

Man har sagt att grekiskan i dessa bägge verk skiljer sig från varandra?

– Apokalypsen skrevs före evangeliet. När Johannes författade den och hans lärjunge Prochoros nedtecknade, skedde det i en trans. Han såg Jesus tala framför sig. Och dessutom vet vi att såväl Johannes som Jesus modersmål var arameiska. Den grekiska texten blev där för influerad av arameiskan.

Något originalmanuskript till Uppenbarelseboken finns inte bevarat. Melianos Mathaios berättar att den äldsta bevarade handskriften är Codex Sinaiticus från tidigt 400-tal.

– Och den äldsta vi har här i klostret är Codex Purpureus Rossanensis från 500-talet, som innehåller delar av Markusevangeliet, tillägger han.

Hur tycker han då att man ska tolka Uppenbarelseboken? Melianos Mathaios svarar genom att först berätta att Patmos under åren 1912 till 1947 var under italiensk ockupation och att grekiskan då var förbjuden i öns skolor.

– Katolicismens påverkan var stark. De ser Apokalypsen som en katastrof, slutet på världen. Vi ortodoxa ser den som ett hopp – visserligen finns ondskan men det goda kommer att segra till slut.

Mathaios konstaterar att han fört många samtal med katoliker och att det italienska TV-bolaget Rai för några år sedan gjorde en serie, där en italiensk-grekisk journalist åkte jorden runt för att se hur man på olika håll tolkar Uppenbarelseboken.

– Så kom han hit till Patmos och det

kristliga gymnasiet där jag varit lärare.

En ung pojke från Kreta fick frågan och journalisten tyckte i efterhand att det var det bästa av alla svar han fått under sitt sökande. Pojken svarade helt enkelt att ”Apokalypsen är vårt hem, vårt paradiset”.

En kraftig ringsignal förkunnar att det är lunchdags på klostret, som idag hyser sammanlagt tretton munkar. Vi går ut till den öppna gården i sällskap av vår värd och hinner byta några ord med en munk samt med klostrets abbot.

Patmos kallas ibland Egeiska havets Jerusalem och dess betydelse för kristenheten – även den icke ortodoxa – går knappast att överdriva. Innan vi skiljs sammanfattar Melianos Mathaios öns betydelse.

– Den Helige Christodoulos, vårt klostrets grundare, sade en gång att Gud i Sinai gav kristenheten lagen och på Patmos gav han via Johannes oss Kristi välsignelse.